

כ"ח אלול תש"פ
17 ספטמבר 2020

לכבוד
ציבור המייצגים
וגמלאי צה"ל

הנדון: זכאות לפטור ממס בהתאם לסעיף 9א לפקודת מס הכנסה על קצבאות המשולמות לגמלאי צה"ל

א. רקע:

1. גמלאי צה"ל הזכאי לקצבת פרישה, רשאי להוון חלק מקצבתו במועד פרישתו מצה"ל. תקנות שירות הקבע בצבא ההגנה לישראל (גימלאות) (היוון קיצבאות ותביעות נגד צד שלישי), תש"ל-1970, שהותקנו מכוח חוק הגמלאות (להלן: "תקנות 1970") מסדירות, בין היתר, את הכללים והתנאים לפיהם זכאי הגמלאי להוון כאמור חלק מקצבתו למשך כל חייו, וזאת לצד ניכוי חודשי מהקצבה השוטפת (הקטנת סכום הקצבה השוטפת).
2. הפסקת הניכוי החודשי: בשנת 1992 התווספה תקנה 6א(א) לתקנות 1970, העוסקת בהפסקת הניכויים החודשיים מהקצבה שנעשו בגין ההיוון, וזאת בהתקיים התנאים שנקבעו בתקנה. ברבות השנים נערכו תיקונים נוספים בתקנה זו וזאת בעקבות הסכמות שהושגו בין משרד הביטחון וצה"ל ובין הגמלאים לעניין שינוי שיטת היוון הקצבאות וההפחתות של גמלאי צה"ל. מטרת התיקונים שנערכו בתקנות 1970 הייתה להטיב עם גמלאי צה"ל שהיוונו חלק מקצבתם וזאת על ידי הפסקת הניכוי החודשי עקב היוון, מה שהביא להגדלת הקצבה המשולמת בפועל. ככלל, ולאחר הוספת תקנה 6א(א) לתקנות 1970, תקופת ההיוון נקצבה בזמן והיא נמשכת עד הגיעו של הגמלאי לגיל 70 ובהתקיים התנאים הנדרשים הנוספים בתקנה 6א לתקנות 1970 (וזאת כאמור גם אם היוון את קצבתו לכל החיים).
3. הפחתת הניכוי החודשי: בשנת 2012 תוקנו תקנות 1970 פעם נוספת, והוספה להן, בין היתר, תקנה 6א(א1) שקובעת כי גם אם גמלאי טרם הגיע לגיל 70, יופחתו לו 80% מהניכוי החודשי בגין ההיוון שערך וזאת בהתקיים שלושה תנאים מצטברים: (א) מלאו לו 65 שנים; (ב) הוא קיבל קצבת פרישה במשך 15 שנים לפחות; (ג) מבדיקה שערך הממונה עולה כי סכומי הניכויים החודשיים מקצבתו עולים על סכום ההיוון שקיבל. המשמעות היא שעם הגיעו של הגמלאי לגיל 65 ובהתקיים התנאים כאמור, שיעור ההפחתה עקב ההיוון, יורד משיעור של 25% ל-5%. בהגיע הגמלאי לגיל 70 חלה עליו תקנה 6א(א) לתקנות 1970 וההפחתה הופכת להפסקה מוחלטת של הניכוי החודשי, הכול בהתקיים התנאים המפורטים בתקנות 1970.

ב. הפטור ממס ותקופת ההיוון:

1. גמלאי צה"ל, שבחר להוון את קצבתו לכל החיים בהתאם לתקנות 1970, היה זכאי, לפי בחירתו, ליהנות מפטור ממס על סכום ההון שהתקבל בידיו בעקבות ההיוון וזאת לפי סעיף 9א לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961 (להלן: "הפקודה"). ניצול הפטור ממס ביחס לסכום המהוון הינו על חשבון הפטור. ממס החל על הקצבה השוטפת וזאת במשך כל תקופת ההיוון, היינו, במשך כל תקופת חייו של הגמלאי.

2. ההוראות שיפורטו להלן, שנקבעו תוך נקיטת עמדה פרשנית מקלה, מתייחסות לעניין הזכאות לפטור ממס לפי סעיף 9א לפקודה ביחס לגמלאי צה"ל שהיוונו קצבתם לכל החיים ושלגביהם הופסק או הופחת הניכוי החודשי, בהתאם לתקנה 6א לתקנות 1970.

3. בחישוב הפטור לפי סעיף 9א לפקודה, "תקופת ההיוון" הינה התקופה שהייתה ידועה לגמלאי במועד שבו קיבל את ההחלטה להוון חלק מקצבתו ולא התקופה שבמהלכה נעשו ניכויים חודשיים בפועל מקצבתו. בהתאם לכך, תפורט להלן "תקופת ההיוון" ביחס לשתי הקבוצות שלהלן:

- גמלאי שהיוון חלק מקצבתו בפטור ממס עד לשנת 1992 - תקופת ההיוון לגביו נותרה כשהייתה במועד בו החליט להוון את קצבתו, היינו, תקופת ההיוון הינה למשך כל חיי הגמלאי.
- גמלאי שהיוון חלק מקצבתו בפטור ממס החל משנת 1992 (לאחר הוספת תקנה 6א לתקנות ההיוון (1970) - תקופת ההיוון לגביו הינה לתקופה קצובה שתסתיים במועד שבו הופסק הניכוי החודשי עקב ההיוון.

ג. מתן הפטור לפי סעיף 9א לפקודה:

גמלאי צה"ל שהיוון את קצבתו מכוח תקנות 1970 בפטור ממס, זכאותו לפטור ממס שיחול על הקצבה המזכה תבחן בהתאם לסעיף 9א לפקודת מס הכנסה, וזאת בהתאם למפורט להלן:

1. גמלאי שהגיע לגיל הזכאות לפני 1.1.2012:

1.1 גמלאי שהיוון חלק מקצבתו בפטור ממס עד לשנת 1992 (היוון לתוחלת חיים):

כאמור, "תקופת ההיוון" לגביו הינה למשך כל חייו. בחישוב הפטור ממס הקבוע בסעיף 9א לפקודה יילקחו בחשבון "מענקים פטורים" (כהגדרתם בסעיף 9א לפקודה) שקיבל הגמלאי ויפחת "אחוז ההיוון", שהוא היחס שבין סכום ההפחתה המקורי שנוכה במועד ההיוון לבין סכום הקצבה המזכה המירבי¹ באותו מועד, ולא יותר מ-35% (להלן: "אחוז ההיוון"). לצורך עריכת חישוב מדויק ככל האפשר, הגמלאי יידרש להמציא נתונים ממשלם הקצבה לגבי סכום המענקים הפטורים, מועד ההיוון, סכום ההיוון הפטור וסכום ההפחתה עקב היוון מקצבתו הראשונה לאחר היוון. שיעור הפטור שיינתן הינו שיעור הפטור הקבוע בסעיף 9א לפקודה (52%, נכון לשנת המס 2020), בניכוי אחוז ההיוון ביחס לתקרת הקצבה המזכה ובכפוף להוראות סעיף 9א לפקודה. במקרים בהם הגמלאי לא ימציא נתונים כאמור ממשלם הקצבה על ההיוון, ניתן יהיה לבצע הערכה של אחוז ההיוון בהתבסס על המידע המצוי בתלוש הקצבה של החודש שבו הגיע הגמלאי לגיל הזכאות. אחוז ההיוון המוערך כאמור יהיה הנמוך מבין:

- היחס שבין 25% מסכום הקצבה לפני ההפחתה לתקרת הקצבה המזכה.
- שיעור של 35%.

---

¹ "סכום הקצבה המזכה המירבי" - הסכום הקבוע בסעיף 9א לפקודה. לעניין זה, גמלאים שהיוונו את קצבתם בהתאם לתקנות ההיוון 1970 בתקופה שבין מועד כניסתן לתוקף של התקנות לבין המועד שבו נכנס לתוקפו סעיף 9א לפקודה, לגביהם יש לקחת בחשבון את סך הקצבה המזכה המירבי המקורי שנקבע עם הוספת סעיף 9א לפקודה.

לתשומת הלב, במקרים בהם יבוצע חישוב מוערך (ולא מדויק) של אחוז ההיוון עקב אי המצאת הנתונים ממשלם הקצבה, יתכן ולא יתקבל מיצוי מירבי של זכויות הגמלאי.

1.2 גמלאי שהיוון חלק מקצבתו בפטור ממס החל משנת 1992 (היוון לתקופה קצובה):

1.2.1 כאמור, ככלל תקופת ההיוון נמשכת עד הגיעו של הגמלאי לגיל 70 ובהתקיים התנאים הנדרשים הנוספים בתקנה 6א לתקנות 1970. במשך "תקופת ההיוון", כלומר, בתקופה שבמהלכה בתלוש הקצבה מופיעה הפחתה עקב היוון (וזאת ללא קשר לשיעור ההפחתה), חישוב הפטור על הקצבה יעשה בהתאם לאמור בסעיף 1.1 לעיל.

1.2.2 בשנות המס שלאחר "תקופת ההיוון", כלומר, בתקופה שבתלוש הקצבה אין הפחתה עקב היוון, הפטור ממס הקבוע בסעיף 9א לפקודה יחושב בהתחשב ב"מענקים הפטורים" (כהגדרתם בסעיף 9א לפקודה) שקיבל הגמלאי וזאת מבלי להתחשב בסכומים שהונו.

2. גמלאי שהגיע לגיל הזכאות לאחר 1.1.2012:

2.1 גמלאי שהיוון חלק מקצבתו בפטור ממס עד לשנת 1992 (היוון לתוחלת חיים):

כאמור, "תקופת ההיוון" לגביו נמשכת כל חייו. גמלאי שהיוון בפטור חלק מקצבתו הפטורה לתוחלת חייו טרם כניסתו של תיקון 190, והגיע לגיל הזכאות לאחר כניסת התיקון לתוקף - שיעור הפטור המפורט בסעיף 9א לפקודה יופחת באחוז ההיוון שיחושב בהתאם לאמור בסעיף 1.1 לעיל. במועד שבו הגמלאי הגיע לגיל הזכאות יש להגיש לפקיד השומה [בקשה לקיבוע זכויות לפי סעיף 9א לפקודה באמצעות טופס T161](#), ולציין בסעיף 3 בטופס שנעשה "היוון בעבר" [לתוחלת חיים](#) ואת אחוז ההיוון ביחס לתקרת הקצבה המזכה.

2.2 גמלאי שהיוון חלק מקצבתו בפטור ממס החל משנת 1992 (היוון לתקופה קצובה):

כאמור, ככלל תקופת ההיוון נמשכת עד הגיעו של הגמלאי לגיל 70 ובהתקיים התנאים הנדרשים הנוספים בתקנה 6א לתקנות 1970. גמלאי שהיוון חלק מקצבתו הפטורה לתקופה קצובה, ותקופת ההיוון חופפת לתקופת הפטור שלאחר גיל הזכאות, יתרת ההון הפטורה לקצבה תהא ההון הפטור בניכוי החלק היחסי מן הסכום שהוון, כשהוא צמוד למדד ממועד היוון ועד לתחילת השנה שבה הגיע לגיל הזכאות. במועד שבו הגמלאי הגיע לגיל הזכאות יש להגיש לפקיד השומה [בקשה לקיבוע זכויות לפי סעיף 9א לפקודה באמצעות טופס T161](#), ולציין בסעיף 3 בטופס שנעשה "היוון בעבר" [לתקופה קצובה](#). יש לרשום את הסכום המתייחס לתקופה שמתחילה מהיום שבו הגמלאי הגיע לגיל הזכאות ועד לתום תקופת ההיוון (להלן: "סכום ההיוון לתקופה קצובה"). הגמלאי יידרש להמציא פרטים על סכום היוון בפטור ממס ותקופת היוון. במקרים בהם הגמלאי לא ימציא נתונים כאמור ממשלם הקצבה, ניתן יהיה לבצע הערכה של סכום ההיוון לתקופה קצובה בהתבסס לתלוש הקצבה של החודש שבו הגמלאי הגיע לגיל הזכאות. הסכום האמור יהיה מכפלת הנמוך מביין: 25% מהקצבה בפועל או 35% מתקרת הקצבה המזכה ביום שהגיע לגיל הזכאות, במספר החודשים מיום שבו הגמלאי הגיע לגיל הזכאות ועד לתום תקופת ההיוון.

2.3 ראה הרחבה בעניין זה [בסעיף 5.7 לחוזר 2/2013 בנושא: תיקון 190 לפקודה - הוראות סעיף 9א למתן פטור על הקצבה המזכה](#).

ד. דגשים:

1. גמלאי המדווח כי לא היוון חלק מקצבתו, יידרש להמציא אישור על כך ממשלם הקצבה. לאחר המצאת אישור כאמור יחושב הפטור בהתאם להוראות סעיף 9א לפקודה ובהתחשב במועד שבו הגיע לגיל הזכאות.
2. גמלאים שהניכוי החודשי שלהם הופחת (אך לא הופסק) בהתאם לתקנות 1970 (כאמור בפסקה א.3 לעיל), לגביהם ולצורך חישוב הפטור לפי סעיף 9א לפקודה, יש להתייחס לאחוז ההיוון המקורי ולא לאחוז ההפחתה החודשי המופיע בתלוש הקצבה.
3. גמלאי צה"ל שמועד פרישתו הינו לאחר ה- 8.4.1997 ואשר על פי דיווחיו היוון את קצבתו בהתאם לתקנות ההיוון 1970, יתבקש להמציא לפקיד השומה אסמכתא לעניין זה ממשלם הקצבה.
4. יש לפעול בהתאם להנחיה הן לגבי תיאומי מס, הן לגבי בקשות להחזרי מס למי שאינו חייב בהגשת דוחות, והן ביחס לדוחות שנתיים של גמלאים החייבים בהגשת דוחות.
5. הוראות אלו מתפרסמות בהמשך להנחיות ניכוי מס במקור שניתנו למשלם הקצבה, וכי ביחס להנחיות אלו הוגשה לבית המשפט מחוזי מרכז ביום 25.6.2020 המרצת פתיחה ה"פ 62574-06-20 צוות ארגון גמלאי צה"ל נ' רשות המסים ואח'. ככל שלתוצאות הליך משפטי זה תהיינה השלכות על הוראות אלה, תתפרסם הודעה בהתאם.

בברכה,

רונית כהן, רו"ח

מנהלת מחלקת קופות גמל
חטיבה מקצועית

רחלה אקוקה, רו"ח

מנהלת מחלקת שומה פרט
חטיבת שומה וביקורת

העתקים:

מר רולנד עם-שלם, רו"ח (משפטן), סמנכ"ל בכיר לעניינים מקצועיים
הגב' פזית קלימן, רו"ח, סמנכ"לית בכירה שומה וביקורת
הגב' ורד בכר, רו"ח – מנהלת מחלקת ניכויים, חטיבת שומה וביקורת
מר אברהם שטרן, מנהל תחום ניכויים, חטיבת שומה וביקורת
מר אברהם כהן, רו"ח - מנהל תחום קופת גמל, חטיבה מקצועית
הגב' הילה פרץ, עו"ד - חטיבה משפטית

דוגמאות לצורך המחשה בלבד

1. דוגמאות לחישוב הפטור לגמלאי שהגיע לגיל הזכאות לפני 1.1.2012:

1.1 היוון לפני 1992 - היוון לכל החיים:

סא"ל שלום, יליד 1938, תאריך הפרישה 6/1985, היוון קצבה בשיעור 25% לתוחלת חיים ולא קיבל "מענקים פטורים". בתלוש הקצבה אין הפחתה עקב היוון ולא מופיע שיעור היוון.

סכום קצבה חודשית - 11,500 ₪.

המועד שבו הגיע שלום לגיל הזכאות - 1/2005.

• חישוב הפטור בהתבסס על הצגת סכום ההפחתה עקב היוון מקצבתו הראשונה לאחר היוון:

חישוב אחוז ההיוון ביחס לתקרה המזכה:

א. סכום ההפחתה הראשון = 175 ₪.

ב. חישוב אחוז ההיוון ביחס לתקרת הקצבה המזכה = $32\% = \frac{175}{546} \times 100$ (546 ₪, סכום קצבה מירבי ב-6/1985).

ג. שיעור הפטור שיינתן הינו שיעור הפטור הקבוע בסעיף 9א לפקודה (52%, נכון לשנת המס 2020), בניכוי אחוז ההיוון ביחס לתקרת הקצבה המזכה: $20\% = 52\% - 32\%$.

• חישוב הפטור מבלי שהוצג סכום ההפחתה עקב היוון מקצבתו הראשונה לאחר היוון:

חישוב אחוז ההיוון ביחס לתקרה המזכה:

א. חישוב סכום ההפחתה שהוא מכפלת קצבה חודשית ב- 25%: $2,875 = 11,500 \times 25\%$.

ב. חישוב אחוז ההיוון ביחס לתקרת הקצבה המזכה: $33.78\% = \frac{2,875}{8,510} \times 100$.

ג. שיעור הפטור שיינתן הינו שיעור הפטור הקבוע בסעיף 9א לפקודה (52%, נכון לשנת המס 2020), בניכוי אחוז ההיוון ביחס לתקרת הקצבה המזכה: $18.22\% = 52\% - 33.78\%$.

1.2 היוון אחרי 1992 - היוון לתקופה קצובה:

רס"ב יהודית, ילידת 1/1948, תאריך הפרישה 8/1995, היוונה מקצבתה שיעור של 25% ולא קיבלה "מענקים פטורים". בתלוש הקצבה אין הפחתה עקב היוון ולא מופיע שיעור ההיוון.

סכום קצבה חודשית 11,500 ₪.

המועד שבו הגיעה יהודית לגיל הזכאות - 1/2010.

בשנות המס שלאחר "תקופת ההיוון", כלומר, בתקופה שבתלוש הקצבה אין הפחתה עקב היוון, הפטור ממס הקבוע בסעיף 9א לפקודת מס הכנסה יחושב בהתחשב ב"מענקים הפטורים" שקיבלה יהודית וזאת מבלי להתחשב בסכומים שהונו. יהודית זכאית לפטור בשיעור 52%.

2. דוגמאות לחישוב הפטור לגמלאי שהגיע לגיל הזכאות אחרי 1.1.2012:

2.1 היוון לפני 1992 - היוון לכל החיים:

סא"ל יהודה, יליד 1/1953, תאריך הפרישה - 6/1991, היוון לתוחלת חיים בשיעור 25% ולא קיבל "מענקים פטורים". בתלוש הקצבה אין הפחתה עקב היוון ולא מופיע שיעור היוון. המועד שבו הגיע לגיל הזכאות - 1/2020. קצבה חודשית - 13,500 ₪.

• חישוב הפטור בהתבסס על הצגת סכום ההפחתה עקב היוון מקצבתו הראשונה לאחר היוון:

חישוב אחוז ההיוון ביחס לתקרה המזכה:

א. סכום ההפחתה הראשון = 880 ₪.

ב. חישוב אחוז ההיוון ביחס לתקרת הקצבה המזכה = $32\% = 880 / 2,748$ (2,748 ₪, סכום קצבה מירבי ב-6/1991).

ג. שיעור הפטור שיינתן הינו שיעור הפטור הקבוע בסעיף 9א לפקודה (52%, נכון לשנת המס 2020), בניכוי אחוז ההיוון ביחס לתקרת הקצבה המזכה: $20\% = 52\% - 32\%$.

• חישוב הפטור מבלי שהוצג סכום ההפחתה עקב היוון מקצבתו הראשונה לאחר היוון:

חישוב אחוז ההיוון ביחס לתקרה המזכה:

א. חישוב סכום ההפחתה שהוא מכפלת הקצבה החודשית ב-25% ($13,500 * 25\% = 3,375$).

ב. חישוב אחוז ההיוון ביחס לתקרת הקצבה המזכה במועד שבו הגיע לגיל הזכאות $39.66\% = 3,375 / 8,510$. יש לשים לב - הפגיעה המרבית בגין ההיוון הינה 35%.

ג. שיעור הפטור שיינתן הינו שיעור הפטור הקבוע בסעיף 9א לפקודה (52%, נכון לשנת המס 2020), בניכוי אחוז ההיוון ביחס לתקרת הקצבה המזכה: $17\% = 52\% - 35\%$.

2.2 היוון אחרי 1992 – היוון לתקופה קצובה:

סא"ל שרה, ילידת 1/1955, תאריך הפרישה 7/1996, היוונה לתקופה קצובה. בתלוש הקצבה יש הפחתה עקב היוון ומופיע שיעור היוון 5%. סכום הקצבה החודשית - 12,000 ₪. המועד שבו הגיעה שרה לגיל הזכאות - 1/2017.

• חישוב הפטור בהתבסס על הצגת סכום ההיוון:

חישוב סכום ההיוון לתקופה חופפת במונחי המועד שבו הגיעה שרה לגיל הזכאות:

א. סכום ההיוון הפטור במועד הפרישה 150,000 ₪.

ב. יש לחשב את סכום ההיוון שהוא צמוד מיום ההיוון ועד לתחילת השנה שבה הגיעה שרה לגיל הזכאות: 240,747 ₪ (חישוב כאמור ניתן לערוך בשאלתא 002,066).

ג. תקופת ההיוון עד גיל 70 מיום 7/1996 ועד 1/2025 - 28.5 שנים.

ד. תקופת ההיוון החופפת מגיל הזכאות ועד סיום ההיוון (גיל 70) - 8 שנים.

ה. סכום ההיוון לתקופה החופפת: $67,578 = 240,747 * 8 / 28.5$.

ו. סכום ההיוון לתקופה החופפת יופחת מהון הפטור וידווח בסעיף 3 בטופס 1161ד.

• חישוב הפטור מבלי שהוצג סכום הייוון:

חישוב סכום ההיוון לתקופה חופפת במונחי המועד שבו הגיעה שרה לגיל הזכאות:

- א. חישוב סכום ההפחתה יחושב ביחס לשיעור ההיוון המקורי (25%) ולא ביחס לזה המוצג בתלוש הקצבה (5%): $3000 = 25/5 * 600$ ולא יותר ממכפלת תקרת הקצבה המזכה במועד הגעתה של שרה לגיל הזכאות ב- 35%, $2,926 = 35% * 8,360$.
- ב. תקופת ההיוון עד גיל 70 מיום 7/1996 ועד 1/2025 - 28.5 שנים.
- ג. תקופת ההיוון החופפת מגיל הזכאות ועד סיום ההיוון (גיל 70) - 8 שנים.
- ד. סכום ההיוון לתקופה החופפת = מכפלת סכום ההפחתה ביחס לשיעור ההיוון המקורי (סעיף א') בתקופה החופפת: $280,896 = 8 * 12 * 2,926$.
- ה. סכום ההיוון לתקופה החופפת יופחת מהון הפטור וידווח בסעיף 3 בטופס 1161.